

מלאכת סופר

עלוף לענייני הסתים

דבר העורך

לבטים והרגשות מהיום יום.

שמחה וגיל אוחות בנו בהוצאת עלון מיוחד זה, לא, לא מדובר בשמחה הרגילה של כל פעם, שזוכים להוציא דבר מתוקן ולזכות את עם ה', אלא הפעם זו שמחה מיוחדת וגדולה, שמחה על הרחבת גבולות העלון ימה וקדמה צפונה ונגבה, שעד עתה אחרי כל עלון ועלון היו מתקשרים אנשים מכל רחבי הארץ, ולהפתעתי מהעולם כולו (!) שזכו לראות את העלון והיו שואלים איה מקום כבודו בעירם, אך לצערי העלון היה מחולק במספר ערים מצומצם, וכראות זאת ואת הצורך והצימאון שיש לדברים הללו, ב"ה עתה הנה העלון יובא בעזה"י לכל ערי הארץ הקרובים והרחוקים די בכל אתר ואתר, ובאמת שכראות פני העלון לא פלתי והנה עתה שמו אלוקים ככוכבי השמים לרוב, הקטון יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום, וזו השמחה הגדולה שאוחות בנו עתה בהגשת העלון המיוחד הזה לדפוס.

וכמובן שבכל זה עזרנו הי"ת לזכות את צאן מרעיתו, ולעוררם לדברים שבקדושה, ורואים אנו בחוש שהדברים הם כמחט בבשר החי, שאנשים קוראים את הדברים ומיד בודקים בעצמם ורואים האם מקיימים מצוות ה' כהלכתה.

כמו"כ בהרחבת גבולות העלון ודאי שותפים כל האנשים שהתקשרו בכל פעם ושאלו וביקשו ולחצו ועודדו לעניין הזה, תהיה משכורתם שלמה מאת ה'.

ופה המקום להביע את התנצלותי על איחור הוצאת העלון, וזה מחמת שלאור הרחבת העלון ראינו את הצורך לשרג גם את החיצוניות שלו לבלי הכר, ממש קנקן חדש מלא ישן, שבמדורים המיוחדים שבו לא נגענו כי הוא זה, וזה מהטעם הפשוט שמעלים בקודש ואין מורידים והרי שעתה במתקונתו הוא כלול בכל הנצרך לענייני הסתים ב"ה.

ועיני לשמיא נטלית שימשיך לתת בנו את הכח לפעול למען שמו יתברך בזיכוי הרבים הגדול הזה בשיעורים, בעלונים, בקונטרסים ועוד וחפץ ה' בידינו יצלח ושללא יצא דבר תקלה תח"י לעולם. **בברכה, חיים סיבוני.**

טוב לדעת

שאלות אקטואליות בענייני סת"ם ומצוותם.

שאלה: קלף שעובד לשם סת"ם ואני רוצה לכתוב עליו דברי חול להתאמן וכדו' האם מותר או אסור ?

תשובה: אמנם נידון זה רבו פארותיו וענפיו עד למאוד, אבל לפטור בלא כלום א"א, ע"כ אכתוב כאן תמצית מתשובה שכתבתי בעניין באורך וברוחב הסוגיא, עד אשר יכלה הדף מהכיל.

א. מקור סוגיין הוא בסנהדרין (מז): במח' אביי ורבא אי אמרינן הזמנה מילתא היא או לא, לאביי הזמנה מילתא ולרבא הזמנה לא מילתא. פ' כשאני מזמין דבר לצורך קדושה וכדו' לאביי בהזמנה גרידא כבר חלה הקדושה על החפץ ולרבא הקדושה לא חלה עד שישתמש בו. וכידוע במח' אביי ורבא הלכתא כרבא והכי קייל"ה הכא.

ב. נח' הראשונים האם לרבא תמיד הזמנה לאו מילתא או שמה ה"מ במשמשים לקדושה, אבל בגוף קדושה עצמה מילתא היא, דעת הנימו"י (שם) בעל המאור (סוכה ט). הריטב"א והיד רמה (סנהדרין שם) שכל דברי רבא אמורים במשמשים אבל בגוף קדושה מילתא היא. ומנגד דעת התוס' (סנהדרין שם) סה"ת (סי' ק"ט) המאירי בק"ס (מאמר א' ח"ב) הרמב"ן (מלחמות סוכה שם) והברוך שאמר (ס"ו) שלרבא תמיד הזמנה לאו מילתא ואפי' בגוף קדושה.

ג. איתא במגילה (כו): ואפי' למנ"ד הזמנה מילתא היא ה"מ כגון האורג בגד למת אבל הכא (בהכין לבנים לביהכ"נ) כטווי לאריג דמי וליכא למנ"ד. ע"כ. ולכאור' מבואר מזה שגם למנ"ד הזמנה מילתא בכ"ז כשנשאר עוד משהו לעשות וזה השתא עדיין לא מוכן לא הוי הזמנה, וא"כ ה"ה לקלף שעדיין לא נגמר מעשה הס"ת שלא הוי הזמנה, אלא שהאמת שזה תלוי בשיטות הראשונים (עיין שד"ח כללים מערכת ביהכ"נ) אם קדושת ביהכ"נ הוא מדאורייתא כגוף קדושה כמו ביהמ"ד או שזה דין דרבנן. ומצאתי שכבר הביא ראייה זו בטו"א (מגילה שם).

ד. והנה באחרונים נחלקו השיטות כמו איזה שיטה לפסוק ההלכה, שהרמ"א (מ"ב ס"ג) כתב לפסוק כהנימו"י לחומרא, ובדרכיו הלכו גדולי הפוסקים האשכנזים הצ"צ הקדמון (סי' פ"א) עבוה"ג (סי' ס"ה) הגרש"ק (שו"ת סת"ם סי' י"ד) קס"ה (סי' כ"ה) המ"ב ועוד. וראה בגר"ז שכתב שמעיקר הדין יש להקל אבל למעשה צריך להחמיר, וכע"ז איתא בערוך השולחן (מ"ב ס"ב). אמנם ראה במ"א (ו) שדעתו נוטה להקל כדברי התוס', וכ"כ בפ"י המהר"ם זבאר (מלאכת סופר משפט העורות ס"ט), וראה במאמ"ר שכתב שהרב ב"י השמיט דינא דהנימו"י גם בב"י וגם בשולחנו הטהור משום דלא ס"ל כמותו, ובתשובה כתבתי שלכאור' כ"נ דעת הב"י ממש"כ (סי' קנ"א) שקדושת ביהכ"נ כקדושת ביהמ"ק וכמ"ש לעיל.

ה. וא"כ לענין הלכה - לאשכנזים ודאי יש להחמיר בזה כדעת הרמ"א וסייעתו, אבל לספרדים נראה שיכולים להשתמש בקלף זה אף לדברי חולין כיון שהזמנה לאו מילתא אף בגו"ק.

ויש לצרף לסמך לזה את שיטת הגר"ז (סי' ל"ד ס"ט) שס"ל שכל המושג של אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה זה רק דין דרבנן וא"כ הוי ספק דרבנן ולקולא. וכ"ה בראש יוסף (מגילה כו). ובגינת ורדים (או"ח כלל ב' סי' ל"א). וכן מורה הרב יוסף כהן שליט"א הלכה למעשה.

הלכה למעשה

מתוך קונטרס "מלאכת סופר".

דיני נקבים:

ב. הקלף צריך שיהא שלם שלא יהיה בו נקבים, שמא יגע עם האות בנקב והאות לא תהיה מוק"ג. וכל נקב שהדיו עובר עליו וסותמו אינו נקב¹. ו"א שצריך דווקא שהדיו יסתמו, דהיינו שיכתוב על הנקב ממש, אבל נקב כזה סמוך לאות פסול דהרי אינו מוק"ג², ו"א שנקב כזה אינו נקב כלל ואף כשהוא סמוך לאות ולא נסתם כשר. וכן הלכה.³ ומהיות טוב לתקן כשאפשר.

מקורות וביאורים

מהגמ' חולין שהקלף של עור העוף מלא נקבים כאלו וכותבים עליו ופשוט שא"צ לכתוב דווקא על הנקבים. וכ"כ באמל"י (עמ' קפ"ו). ובדע"ק (ס"ק ז') מסתפק האם נקב כזה דינו כסתום או לא, וכותב שנ"ל שאינו כמוק"ג דמ"ש מנגיעה דקה בין האותיות, ובגידוה"ק (ח') כתב להשיב על דבריו דנקב כזה ה"ה כקלף דאינו נקב כלל משא"כ בנגיעת אותיות הרי שאינם מוק"ג. ומוסיף הגידוה"ק לדחות דברי האורים ותומים שפוסל, והכריח מהגמ' שכותבים על עור עוף ואף שיש בו נקבים משום דכל שהדיו עובר עליו אינו נקב, והרי א"א לצמצם ולכתוב בדיוק על הנקבים ופעמים שהנקב הזה נמצא סביב האות ובכ"ז שרי לכתוב על עור עוף. וראה שם במק"מ (ל"ז) שעכ"פ כותב שכיון שקצת גדולים מחמירים בזה טוב להחמיר ולתקן. וכ"כ החזו"א (ח' ח') שנקב כזה אינו נחשב נקב כלל, וכ"מ מהביה"ל (סעיף כ"ה ד"ה אות אחת, בסופו), ועוד יש לצרף להקל את תירוץ א' של הב"י שאין פסול היק"ג ע"י נקב. וע"כ מעיקר הדין יש להקל, וראה עוד מש"כ בדין נקב שאין יודעים מתי נעשה כמה ספיקות להקל.

1) גמ' (חולין קיט): "כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב" הובא בטור וב"י (לב' י"ג). וכן איתא שם דעור העוף כותבים עליו אע"ג שיש בו נקבים של הנוצות "דעור הלחולי מחלחל" (וראה בביה"ל סעיף כ"ה ד"ה אות אחת, בסופו ממש). וז"ל הרמב"ם (פ"א ה"כ) וכל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב ומותר לכתוב עליו לפיכך מותר לכתוב על עור העוף שנתעבד. עכ"ל. וכתב הפמ"ג (א"א י"ד) שאחר העיבוד נסתמים הנקבים הגדולים של הנוצות ואז הדיו עובר עליו ואין האות נחלקת בו לשנים.

2) הפמ"ג (מ"ז לב' ז') מסתפק בזה ובקס"ה (ס"ז ס"ב) פוסל. והובא להלכה בעצי היער (אות קנ"ז) ובעקרי הד"ט (אות ס"ד) וכתב שכ"ה באורים ותומים (לימוד ז'), וז"ל האמ"ש (י' א') ויש מכשירים אף כשהנקב ניכר נגד השמש רק שהדיו יהיה עובר עליו מכל צד [ולפי זה התירו לכתוב על עור עוף המעובד לשמה אע"פ שהוא מלא נקבים דקים מהנוצות]. עכ"ל.

3) כן פשט הר"י אסכנדרני והגמ' שכתבו כל נקב שהדיו עובר עליו "אינו נקב" ומשמע שלזה אין שם נקב כלל. וכן נראה.

משנת הסופרים

הנהגות לסופר. מאת הרב שי מנדלאוי שליט"א, מו"ץ בבית ההוראה "יד רפאל".

כג. יקפיד להחזיק הסת"ם ביד ימין ולא בשמאל לפי שהתורה ניתנה בימין שנאמר (דברים ל"ג ב') מימינו אש דת למו.

כד. יזהר בכבוד הסת"ם, וכן מי שיש סת"ם בידו לא יראה כעסו בסת"ם להכות על הסת"ם או להכות אחרים בסת"ם.

כה. כתב רבנו החסיד בספר חסידים וז"ל: מעשה בחסיד אחד שבא אצל חכם, ראה החסיד שטליתו של החכם פרוסה על הספרים, שאל לו החסיד למה פרסת טליתך על הספרים? א"ל מפני שאני חולה ועצירות יש לי, וכשאני מוציא רוח מלמטה מקיל לי, ואני תדיר עושה כן, ואם לא שאני מוציא תדיר רוח מלמטה, היה עושה לי הרוח כאב ללב והייתי מסוכן, ואני פורס לכך בגד על הספרים. א"ל אעפ"כ יש לך לרחק ד' אמות. א"ל למה? כשהוגלגלו הפרוכת זבין ומצורעים נכנסים. א"ל מ"מ תרחיק עצמך. א"ל אדהכי והכי יהיה לי סנה. א"ל אם אי אפשר לא אזקיקך להרחיק.

עוד כתב וז"ל: ילד אחד עמד לפסוע על השלחן שאביו היה משים תדיר ספריו עליו ולא יחדו רק לספרים לבד וגם כשרצה לאכול עליו לחם ובכל יום ספרים עליו ולקח הספרים מעליו עד שאכל ועמד הילד על השלחן וירד ונחתך כף רגלו בסכין, אמר האב פשעי גרם שהנחתי לבני לפסוע על השלחן שהיו עליו ספרים.

עוד כתב וז"ל: רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה' (תהלים ל"ד כ') וכתוב (שם י"ד ה') שם פחדו פחד א"כ למה בא לצרה אם הוא צדיק ולמה בא לידי פחד אלא שהביא אדם לידי צער ופחד או הלך למקום שהיו העולם מתפחדים או הניח ספרים בחדר או על השלחן מקום שעשוי ליפול.

עוד כתב וז"ל: מעשה באחד שהיה רגיל לומר על ספרים שאינם מוגהים ויש בהם טעיות אינם ראויים אלא לשריפה והיו לו ספרים בביתו והיו לשאר בני אדם כמו כן ספרים בביתו ונפלה דליקה בביתו ובאו להציל ספריהם והצילו אותם וגם רצו להציל ספריו של אותו איש ולא יכלו א"ל החכם הלא אמרתי לך אין לומר לספרים ראויים לשרף.

אותיות מזכירות

שינויים בצורת האותיות. מאת הרב מיכאל חימי שליט"א. (לשאלות, קורסים ועוד.. 052-7121320 בשעות הערב).

1. שכח המתייג לומר בתחילת התייג לשם קדושת ס"ת (או תו"מ) כשר. ואפילו תייג השמות ולא אמר לשם קדושה וכן אם תייג שם חול לשם קדושה כשר לפי שהתגים אינם חלק מן האות.
2. ואם תייג באופן שנשפך הרבה דיו עד שמילא את ראש האות (מצוי אצל המתייגים בדיו). ונמצאת ראש האות מכוסה בדיו שלא לשמה, כשר דלהלכה כתב ע"ג כתב אינו כתב. מ"מ אם אפשר עדיף לעבור על ראש האות שוב לשמה.
3. אות ב' שירד המתייג עם התג עד מושבה וסתמה פסול. דהו"ל מ"ם סתומה.
4. ואם התג סמוך בימין לאשכנזים יש לפסול. ולספרדים יש להכשיר כיון שנראית ב', ובמקום ספק ש"ת.
5. יורד תג או קוץ מגגה אך אינו נוגע במושב תלוי בג' דרגות. (א): כשאין שום ספק כשר. (ב): נדמה מעט לפ' או למ"ם ויש ספק ישאל תינוק. (ג): נדמה ממש לפ' (כשהקו עבה מעט) או כמ"ם סתומה, או שינוי צורה פסול.
6. יורד התג ויוצא חוץ לאות בצד שמאל. תלוי בג' דרגות הנ"ל: או שנדמה כמ"ם פתוחה, או כפ'. ועין בהערה שיש מחמירים אם איכא שיעור אות קטנה בקו היורד. ולמעשה יש להקל בש"ת.
7. יורד תג דק מאוד מאמצע גג הב' וסותמו. דעת הרבה פוסקים לפסול משום דין מ"ם סתומה. ויש מקילים בש"ת. והנראה להקל בדיעבד ע"י ש"ת כשנעשה אחרי כתיבה. וכן אם לא נוגע ממש במושב אף שקרוב מאוד. ויודיע לקונה. (שמא מנהגו כהמחמירים).

תורת
הש"ס

מקורות וביאורים

1. כן הורה הגרמ"פ זצ"ל וכן הסכמת כל הפוסקים כיון דהתגים אינם חלק מגוף האות אין מעכב בו לשמה. וכ"פ ביריעות שלמה פרק י"ד הלכה י"א. ומה שכתב הרב משנה"ס ע"מ כו' בבה"ס ד"ה לשמה שראוי לחזור ולתקנם. זה טוב בכמה תגים בודדים אבל אם כבר סיים את התפילין או הס"ת מסתבר שגם הרב יקל בזה.
2. ע"פ הבה"ל ס' ל"ב סעיף י"ז ד"ה ואינה ניכרת וכו' וכן הורה הגרמ"פ זצ"ל דעיקר להלכה שכתב ע"ג כתב לא חשיב כתב.
3. קונטרס השימוש. ופשוט. וכן הראה לי המגיה החשוב ר' אברהם סידס היו' בדוגמאות שלו, מ"ם כזה שפסל חכם ששון זצ"ל.
4. כן הורה לפסול הגרמ"פ זצ"ל - דאין ראייה שאינו מ"ם סתומה. אף שלדינא אין להכשיר מ"ם כזו. והרב שלמה מועלם שליט"א כתב להכשיר דסוף סוף אינה מ'ם אלא כצורת ב' עם דופן חלולה. (והוא מחלוקת יסודית כללית בצורת ההסתכלות - והבן).
5. שבת הלוי ח"ה ס' ו' סק"א ומשנה"ס בילקה"ס באות כ' ובאות ב' ועוד...
6. לכאורה מהצ"ע של הבה"ל ל"ב י"ח ד"ה "כל החרטום" אי איכא שיעור או"ק א"כ הו"ל דין של מ"ם פתוחה אף שלדינא לא הכשירו המ"ב. ובפרט שבמשנה"ס בספיקו של הבה"ל כתב להכריע להכשירו בש"ת. א"כ עכ"פ לא נכשיר לב'. ומ"מ היות ואין פגימה למעלה ויש שפוסלים בחיסרון הפגימה וגם

- אינו מגיע עד המושב ואין זו צורת מ' לכן יועיל ש"ת.
7. בציוור מס' 3 ב' כזו עם קו. וכעת הנידון כשהקו דק באמצעו וכש"כ סמוך בימין. דקל טפי. והנה למעשה בפשטות אין שום חילוק בין קו דק לעבה כי גם מ"ם סתומה בקו דק דינה כמ"ם סתומה. אך הכא אינו מחובר בקצה השמאלי אלא באמצע. ובמשמ"ס באות כ' מ"ס 29 בשם בנין א"ב כתבו שיעשה ש"ח כי תלוי בראות עיני המורה ולא ידעתי מדוע שאר אחרונים שפסלו במ"ם פתוחה שנסתמה דק כחוט השערה הביאום והלא גם הכא דינו כמ"ם שנסתמה. ואך לשיטת משמ"ס באות מ"ם מ"ס 22. והפוסקים המקילים במ"ם פתוחה שנסתמה בקו דק כחוט השערה יש להקל גם הכא בש"ת. אבל לא למחמירים. וכן פסל הגרמ"פ זצ"ל, והגר"ש אלישיב זצ"ל. (ובהזדמנות זו כדאי לדעת שלהגר"ש אלישיב זצ"ל אין חילוק בין קו דק לעבה בכל הענינים ודלא כחלק כמה מפוסקי זמננו. וכן הראני ר' יוסף יששכר הל"ו מזוהר מחכם ששון מזרחי זצ"ל אשר פסל במ"ם שנסתמה בקו דק כחוט השערה ממש. ועיין מה שפסק הגר"ע יוסף זצ"ל בהלכה ברורה ס' ל"ב ס'ק לח' ובספקות הסופר בחקירה א'). ומ"מ היות ויש מקילים גם במ"ם פתוחה שנסתמה כחוט השערה. וה"ה הכא ומידי פלוגתא לא נפקינן, א"כ יש להקל בהצטרף עוד ספק והיינו כשנעשה אחר כתיבה כשיטת הסמ"ק (אליבא דהמבואר ביב"א ח"ד ס' ו') או כשאינו נוגע ממש במושב, וע"י ש"ת.

מעשה רב

שאלות שנשאלו לרשל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל ותשובותיו. מאת הרב חיים איבגי שליט"א.

בס"ד
"קולמוס"
 02-6233131
 מכירה • בדיקה • ותיקון
 תפילין מזוזות וכל צרכי הסת"ם
 חיים אבגי 02-6233131, 052-6543567
 א-ה 10:00 - 18:00
 יום ו' 10:00 - 13:00
 רח' בית יעקב 2 מחנה יהודה י"ם

מקראה:

א] כשר אך צריך תיקון.
 ב] כשר.
 ג] שאלת תינוק.
 ד] פסול.
 ה] פסול אך מותר לתקן אפילו בתו"מ.
 אין לפסוק ע"פ הדוגמאות האלו, בכל מקרה ישאל לחכם.

וראיתם אותם

בעיות בסת"ם שהגיעו לפתחינו.

בכור פער כ
ני בלזדק יד ו
ורי והלוי וה
ום השביעלי
ר זה עשה לו
לזה מזצרי

תפילין שבמילה 'עשה' העי"ן
ללא יציאה ופסול.

נמ לאות על ידכם והיו נ
נמ את בניכם לדבר בנ
רך ובשכבך ובקומך
שעריך למען ירבו יב
לך ויניחך

מזוזה שנמרח
הכ"ף של
'ו ב ש כ ב ך'
ונראה כב'
ופסול.

השמים ורא
ואבדתם מהרה
ושמתם את דב
אתם לאות על
אתם את בניכם

מזוזה שנמרח הת"ף של 'אתם'
הוי שינוי צורה ופסול.

המלצות

הרב זמיר כהן שליט"א.

ZAMIR COHEN
Rosh Yeshiva Of "Heichal Meir"
Rabbi of the Etrog neighborhood
Author Responsa "Nezer Cohen" book
Hatam Sofer St. 5 Betar Ellit

זמיר כהן
ראש ישיבת "היכל מאיר"
רב שכונת אתרוג ביתר עלית
מח"ס ש"ח צו"ח ויד
ידו חתם סופר 5 ביתר עלית

בס"ד, ט' חשוון תשע"ו

המלצה

הנני בזה המליץ עבור האבן החשוב המעוטר בכתר שם טוב
הרב חיים שיבני שליט"א, אשר הוא תלמיד חכם חשוב וירא
שמים וביקר בהלכות סו"ס. עיניו במאמרי ההלכה שכתב
בענינים נבדלים אלה, וניכר היקף ביקורתו ועומק עיניו,
והכתבים שכתוב נעשים כהלכה בהדוור.

ותני לברכי שיוכה לזכות את הרבים מתוך שפע רב ברוחניות
ובנשיות, ולא תצא תקלה מתחת ידו.

קורס סת"ם!

עומד להפתח קורס כתיבת סת"ם בירושלים.

הקורס מקיף את כל הלכות הסת"ם, וכן את מלאכת הכתיבה בצורה
הטובה ביותר.

הקורס יועבר ע"י יו"ר המכון, ומחבר קונטרס "ההלכה ומקורותיה".

ניסיון רב! מקומות אחרונים!

עלות הקורס רק 2150 ש"ח.

לפרטים והרשמה, אביחי: 050-4139161

משלוחים לכל הארץ!

הכשרת סופרים.

מכירת ספרי תורה
תפלין ומזוזות
ברמות גבוהות.

מפעילות המכון:

הפצת חומר תורני
בענייני הסת"ם.

מכירת ספרי תורה - תפילין - מזוזות - מגילות - פיטום הקטורת
- בדיקת סת"ם - שיפוץ תפילין - רצועות - מכירת ציוד נלווה לסת"ם
- מכירת ציוד נלווה לסופרים - לימוד כתיבת סת"ם - לימוד
סגירת ושיפוץ תפילין - ועוד ...

רחוב הר"ן 6 כיכר העיר (בחניה, מעל יש חסד) ביתר עלית.

שעות פעילות: בימים א' - ג' - ה' 16:00 - 19:00 בימים ב' - ד' 17:30 - 16:00

פלא' 052-7657370